

MULTIMODAL TEXT – TEACHING MEANS OF LITERACY IN PRIMARY EDUCATION

TEXTUL MULTIMODAL – MIJLOC DIDACTIC AL LITERAȚIEI ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

Beatris-Geanina ROȘCAN (SAVIN), PhD student,
“Ion Creangă” State Pedagogical University of Chisinau
ORCID ID: 0009-0007-6470-7610

CZU: 37.013:373.3

DOI: 10.46727/c.27-28-09-2024.p262-266

Abstract. *Arousing interest in reading involves the responsibility of teaching cards in the instructional-educational process. Through literacy, information is made available to the child about the environment, about the life of people, about animals, about the historical and social past of society, about work and professions, involving the training of students from the perspective of cultural-artistic and moral-religious education. For this reason, from the primary grades it is necessary to know what and how much the students read, to respect the particularities of their age. Students must be initiated and mastered with literacy as early as possible, to be prepared with the simultaneous use of books and modern audiovisual media, as an essential premise of effective learning. All this implies patience, perseverance, adaptability, will, but also the own model on the part of the teaching staff.*

Keywords: *literacy, emergent literacy, multimodal text, classification of multimodal texts, types of multimodal texts.*

Pentru sistemul educațional formarea competenței de literație a apărut ca o necesitate în contextul evaluărilor PISA/ PIRLS, în urma cărora elevii din România s-au clasat pe ultimele poziții dezonorante, demonstrând că nu înțeleg ceea ce citesc, mult mai puțini având posibilitatea de a aplica în practică cele învățate în mediul formal. Fiind destul de des utilizată sintagma „copiii români sunt analfabeți funcțional”, este de la sine înțeles de ce se caută soluții pentru remedierea acestei situații, de la soluții de politică educațională, la nivel curricular, de practică școlară sau de remodelare a procesului instructiv-educativ și de evaluare.

Literația este un termen recent intrat în vocabularul limbii române, de aceea încă nu găsim o descifrare în dicționarul explicativ al limbii române. Astfel, pentru a defini acest sens, a fost adoptat sensul din limba engleză, care definește termenul ca fiind capacitatea de a citi, de a scrie, a utiliza numere și de a înțelege, și a utiliza informațiile citite în viața cotidiană. În dicționarul O.E.C.D., literația are ca definiție „abilitatea de a înțelege, de a folosi și de a reflecta asupra textelor scrise pentru a-și atinge obiectivele, a-și dezvolta cunoștințele și potențialul și a participa eficient la viața societății.”

În dicționarul Cambridge, găsim interpretarea că literația este definită ca abilitatea de a scrie și a citi și, de asemenea, „o abilitate de bază sau o cunoaștere a unui subiect” [4].

În documentele UNESCO, definirea literației este făcută din perspectiva: „un set de abilități de citire, scriere, numărare, alfabetizare, dar care acum este înțeleasă ca mijloc de identificare, înțelegere, interpretare, creație și comunicare într-o lume tot mai digitalizată, mediată de text, bogată în informație și rapidă” [5].

Literația este interpretată și dintr-o perspectivă care valorizează calitatea educației, fiind văzută ca abilitate-cheie, dar și ca o măsură-cheie a educației. Literația poate fi interpretată ca o alfabetizare bază sau funcțională, dar, mai ales, ca o noțiune ce definește capacitatea de a citi, a înțelege și de a aplica ceea ce s-a citit. Dacă ar fi să concluzionăm, conceptul de literație poate fi definit ca un proces continuu de învățare pe baza textelor citite, ce permite individului să-și realizeze

obiectivele, învățând și implicându-și potențialul, să se implice cu adevărat în comunitățile din care face parte, în viața societății.

Școala are o singură finalitate: pregătirea elevului pentru o integrare socială eficientă prin dezvoltarea competențelor acestuia. Astfel, elevul trebuie să ajungă o persoană independentă, responsabilă și capabilă să se orienteze în viață, să acționeze eficient în diferite situații, să fie aptă să-și exprime și să-și argumenteze acțiunile, pregătită să-și achiziționeze în mod conștient și independent cunoștințele și competențele solicitate; să devină o persoană cu o personalitate ce deține un ansamblu de cunoștințe, atitudini și competențe formate pe parcursul școlarității. Formarea abilităților de literație reprezintă astfel și o măsură a valorii unui sistem educațional.

Dezideratele prioritare ale învățământului actual sunt:

- ✓ Formarea competenței de literație și scriere emergentă;
- ✓ Formarea și cultivarea gustului pentru lectură activă și conștientă;
- ✓ Utilizarea tuturor valențelor procesului de comunicare (interculturală, comunicare socială și de interrelaționare, comunicare interpersonală) în context european, prin promovarea valorilor precum toleranță, înțelegere, acceptare, alteritate, democrație, responsabilitate, dar și discriminare, intoleranță, prejudecată.

Actuala programă școlară propune o ofertă flexibilă, care permite cadrului didactic să modifice; să completeze sau să înlocuiască activitățile de învățare: se urmărește realizarea unui demers didactic personalizat, care să asigure formarea competențelor prevăzute de programă în contextul specific al fiecărei clase și al fiecărui elev.

Schimbările de paradigmă educațională din ultimii ani pun accentul pe formarea la elevii de vârstă școlară mică a competențelor de citit și de înțelegere, și reflecție asupra mesajului citit. Încă de la debutul școlarității, prin curriculumul clasei pregătitoare se prevede învățarea literelor de tipar și citirea pe silabe, cuvinte și propoziții simple. Formarea și dezvoltarea competențelor de comunicare orală și în scris nu se realizează doar în cadrul orelor de comunicare în limba română, ci pe tot parcursul școlar al elevului, cât și în afara acestuia.

În acest context, competența de literație trebuie percepută ca atare, iar construirea acesteia se poate realiza printr-un curriculum deschis și flexibil, în spiritul învățării pe parcursul vieții, care începe evident din primele clase ale învățământului primar.

Înainte de a putea concepe o strategie, primul pas este evaluarea literației emergente, se poate folosi atât la începutul școlarității, cât și ocazional la elevii de vârstă școlară mare, care întâmpină greutăți în ceea ce privește cititul. Literația emergentă este un termen preluat de la psiholingviști, care au cercetat procesele prin care trec elevii care învață să citească și să scrie. Teoria literației emergente consideră că cititul nu se învață pe segmente mici, ci printr-o abordare holistică pe care elevii o observă la cititorii din jurul lor și încearcă să învețe cum să procedeze și ei asemeni acestor persoane din imediata lor apropiere.

Multimodal înseamnă a avea sau folosi o varietate de moduri sau metode pentru a face ceva, fiind un termen general care poate fi folosit în contexte diferite.

Există cinci tipuri diferite de moduri: lingvistic, vizual, auditiv, gestual și spațial. Un mod este un rezultat al modelării culturale a materialului prin utilizarea lui în interacțiunea socială zilnică. Diferitele tipuri de moduri sunt unimodal, bimodal, trimodal și multimodal.

Textul multimodal este textul care utilizează mai multe moduri de realizare a realității transmise, de transmitere a informațiilor, de aici avem denumirea de multimodal – prin intermediul imaginilor, prin intermediul audio-video. Textul multimodal este textul care conține două modalități diferite de prezentare, cum ar fi text scris însoțit de imagine (benzi desenate, reclame, afișe), text scris însoțit de sunet sau conținut video (videoclip, film, film de animație), sunete și gesturi (dans, teatru). Un text multimodal poate fi realizat pe hârtie sau digital, poate fi tipărit, fizic sau digital.

Literația multimodală este o apariție datorată tehnologiei și tehnologizării, astfel prezența digitalului în fiecare aspect al vieții cotidiene a stimulat interesul și creativitatea, a provocat și determinat specialiștii din diverse domenii să aducă o plus valoare procesului instruirii prin adoptarea materialelor audio-video în cadrul activităților școlare.

După cercetările realizate de S. Golubițchi și T. Midrigan, structura textului multimodal include codurile [1, p. 235]:

- **lingvistic:** vocabular, structură, gramatică a limbajului oral/ scris;
- **vizual:** culoare, vectori și punct de vedere în imagini statice și în mișcare;
- **audio:** volum, ton și ritm al muzicii și al efectelor sonore;
- **gestual:** mișcare, expresie facială și limbajul corpului;
- **spațial:** proximitate, direcție, poziția de dispunere, organizarea obiectelor în spațiu.

Clasificarea textelor multimodale:

- texte multimodale tipărite: benzi desenate, postere, ziare, broșuri, afișe, pliante, caricaturi, reclame;
- texte multimodale digitale: videoclipuri, povestiri digitale, filme, spotul publicitar, emailul, pagina web;
- texte multimodale live: spectacole, evenimente [ibidem, p. 236].

Banda desenată studiată în cadrul învățământului primar determină cadrul didactic la analiza și înțelegerea imaginilor de către elevi. Profesorul explică elevilor cum este realizată lectura în acest caz, de la stânga la dreapta de sus în jos, citind dialogul și explicațiile din bulele pe care le găsesc în fiecare cadran. Se insistă pe modul de corelare a imaginii cu mesajul scris, deoarece acestea împreună formează o narațiune.

Posterul sau afișul sunt alte două mijloace de învățare în clasele primare, care facilitează asimilarea de informații, formarea de priceperi și deprinderi. Acesta îmbină diverse imagini cu informații scurte și concise, poate fi realizat letric, dar și în format digital. Sunt necesare câteva elemente în realizarea unui poster: să fie selectate imagini reprezentative, informațiile prezentate să fie cât mai succint redate, scrise cu caractere care să permită informarea de la oarece distanță, să aibă un titlu atractiv și toate elementele de informare să fie îmbinate într-un mod atractiv vizual, să aibă impact.

Învățarea multimodală sugerează că atunci când o serie de simțuri – vizuale, auditive, kinestezice – sunt implicate în timpul învățării, înțelegem și ne amintim mai mult. Prin combinarea acestor moduri, elevii experimentează învățarea într-o diversitate de activități pentru a crea un stil de învățare divers.

Astfel, ținând cont de nevoile educaționale ale elevilor actuali și de particularitățile cognitive specifice, devine logică cercetarea textelor legate de viața reală. Modul de comunicare al elevilor reflectă situațiile zilnice; valorificând specii literare care au devenit populare și omniprezente în afara sălii de clasă; corespunzând nevoilor specifice ale elevilor – din punct de vedere al ilustrațiilor, precum și a universalității demonstrației.

În imaginea alăturată avem un exemplu de text multimodal, prin intermediul căruia, cu ajutorul benzilor desenate, este reprezentată fabula *Câinele și cățelul* de Grigore Alexandrescu. Este o modalitate de a ajuta elevii din ciclul achizițiilor fundamentale să înțeleagă mult mai repede și mai ușor fabula amintită datorită imaginilor reprezentative pentru personajele operei, se pot înțelege emoțiile pe care le trăiesc personajele, iar textul poate fi receptat mai ușor. Modul acesta de prezentare are ca scop crearea unui mesaj comprehensibil de receptare pentru cei care îl citesc [2]

Figura 1. Bandă desenată fabula *Câinele și cățelul* de Grigore Alexandrescu

Un alt tip de text multimodal este reclama. Ea este un text care elevii îl întâlnesc în mediul online, cât și în viață de zi cu zi. Reclama la agenția de turism O.N.T. *Carpați din anul 1965* prezintă informații despre domeniul de activitate al agenției de turism, iar imaginea este reprezentativă și împreună cu alte informații au scopul de a determina cititorul să apeleze la serviciile agenției de turism.

Figura 2. Reclamă agenție turism O.N.T. *Carpați din anul 1965*

Aplicațiile de comunicare multimodală în învățarea unor cântece sau poezii pot fi utilizarea limbajului verbal (voce și text), video și imagini. Utilizarea produselor de comunicare multimodală poate face activitățile de învățare mai interesante. Un text multimodal folosește o combinație de două sau mai multe moduri de comunicare, de exemplu tipărire, imagine și text vorbit ca în prezentările de film sau pe computer. Prezentarea versurilor unui cântec în cadrul unui videoclip este exemplul de text multimodal care îmbină imagini, sunet și textul scris.

Figura 3. Povestea unui ciobănaș. Cântece pentru copii

Angajarea elevului în actul literatei presupune, în același timp, activarea unor structuri cognitive și afective complexe, precum și desfășurarea unor procese diverse. Ele contribuie la cultivarea valorilor morale ale elevilor, sunt modele ale unor personaje demne de urmat. Este necesar să recunoaștem că prin implicarea mai multor stimuli și antrenarea acestora în activitățile de lectură putem identifica stilurile de învățare a elevilor, fapt ce conduce la o mai bună organizare a informațiilor științifice prezentate, la rezultate mai bune obținute de către elevi și implicit la succes școlar. Textele multimodale sunt atractive pentru elevi și încep să capteze interesul elevilor, deoarece omul este o ființă socială. Prin predarea textelor multimodale le oferim elevilor acces la o modalitate mai complexă de a citi toate textele pe care le întâlnesc, deoarece elevii au obiceiul de a vizualiza pasiv aceste texte. Este important să modeleze strategii care să-i ajute să gândească critic despre mesajele care le sunt adresate prin intermediul mass-media. Literația nu este doar o abilitate fundamentală; este o componentă esențială a dezvoltării personale și sociale, care facilitează accesul

la oportunități și participarea în viața comunității. De aceea, promovarea literației ar trebui să fie o prioritate în educație, încurajând nu doar citirea și scrierea, ci și gândirea critică și capacitatea de a interacționa cu informația într-o manieră constructivă.

Bibliografie:

1. GOLUBIȚCHI, Silvia. MIDRIGAN, Tatiana. Abordarea textului multimodal în clasele primare. În: *Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice: Pedagogie în învățământul preșcolar și primar*, 27-28 februarie 2021, Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, Vol. 4, pp. 235-240. ISBN 978-9975-76-321-9. [citat 30.08.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/235-340.pdf
2. MĂNESCU, Ioana Ruxanda. *Strategii specifice etapelor de prelectură, lectură și postlectură în comprehensiunea textului multimodal – banda desenată*. În: *Actele celui de-al 18-lea și al 19-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică*. București: Editura Universității din București, 2021. 263 p. ISBN: 978-606-16-1235-2
3. KONONOVA Tatiana. *Abordarea textului multimodal la orele de limbi străine* [online] [citat 01.04.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/114-117_41.pdf
4. <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/literacy>
5. <http://en.unesco.org/themes/literacy>
6. <https://www.muzeulpublicitatii.ro/romania-turistica-aparitia-ideii-de-turism-autohton#&gid=1910323674&pid=9>